

Л. М. Штохман,

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ДО ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ У ВИВЧЕННІ ДІЛОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядається питання навчання іноземній мові з врахуванням дійсного досвіду і мотивації студентів. Розглядаються причини виникнення комунікативного підходу як поєднання різних методів, роль у ньому викладача і студентів. Наводяться взірці комунікативних завдань, які можуть бути використані при викладанні ділової іноземної мови.

Ключові слова: іноземна мова, метод, комунікація, підхід, діяльність

В статье рассматривается вопрос обучения иностранному языку с учетом действительного опыта и мотивации студентов. Рассматриваются причины возникновения коммуникативного подхода как сочетания разных методов, роль в нем преподавателя и студента. Наводятся примеры коммуникативных заданий, которые могут быть использованы в преподавании делового иностранного языка.

Ключевые слова: иностранный язык, метод, коммуникация, подход, деятельность

This article refers to teaching of the foreign language when students can communicate in a conscious way, taking into account their real experiences. Here, the origin of the Communicative Approach as a combination of different methods is explained, as such as the role of the teacher and the students in a communicative English as a Second Language class. The article also gives some examples of communicative activities that can be developed in a business English class from the communicative point of view.

Key words: foreign language, method, communication, approach, activity

Одним із основних завдань викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі є пошук шляхів підвищення комунікативної компетенції фахівця. У центрі уваги при цьому є мовно-розумова діяльність людей, а основним об'єктом навчання є мовна комунікація. Досягнення цієї мети вимагає використання методичної концепції навчання іноземним мовам у вищому навчальному закладі, яка виходить з найголовнішого, комунікативного підходу до професійно орієнтованого навчання чотирьом видам мовленнєвої діяльності.

Виникнення комунікативного підходу до навчання іноземної мови лежить у багатьох площинах і вплив кожної на наступну беззаперечний. Він є продуктом невдоволення освітян і лінгвістів аудіо-лінгвальним та граматично-перекладним методами навчання іноземній мові [1; 3; 4; 8; 10]. За їх спостереженнями, учні і студенти, вивчаючи мову, опановували її далекою від реальної, живої мови. Іншими словами, комунікація відбувалась поза межами культури мови, що вивчалась [10; 11].

Інтерес та розвиток комунікативного підходу до навчання мали місце у 1970-х; використання автентичної мови та розігрування навчальних ситуацій природного спілкування стало досить поширеним.

З часом комунікативний підхід адаптували до усіх рівнів опанування мови і його філософія торкнулась різних методів навчання, включно із комунікативним навчанням. Мова під час комунікативного підходу в першу чергу – зняття ділової мови – «мови тільки для спеціальних цілей» [9, с. 247; 4].

Мовленнєва функціональна система, яка забезпечує комунікацію, тобто спілкування, має складний, системний характер і включає в себе цілий ряд ланок: мотив, задум, внутрішню програму і т.д. Ще однією умовою комунікативності є наявність чи відсутність у тих, хто навчається, мотиву для здійснення мовленнєвої діяльності іноземною мовою [1; 3; 6]. Це положення є головним при визначенні комунікативності. Важливою умовою ефективності діяльності, за визначенням багатьох науковців, є наявність і мотиву, і предмету діяльності, їх співпадіння [4, с. 93].

Margie S. Berns, експерт у сфері комунікативного навчання мові наводить точку зору Алана Фірта, про те, що «...мова є взаємодією; це – міжособистісна діяльність, тому її зв'язок із суспільством є природним. У світлі цього вивчення мови повинне бути спрямоване на використання (функціонування) мови у контексті як лінгвістичному, так і соціальному чи ситуаційному (хто говорить, яка їх соціальна роль, чому вони ведуть діалог)» [1, с. 5].

Якщо вести мову про справжню комунікативність, насамперед потрібно викликати у тих, хто навчається, природну потребу у спілкуванні іноземною мовою на занятті. Комунікативний підхід до навчання мови полягає у використанні реальних ситуацій із життя, що спонукають до спілкування. На відміну від аудіо-лінгвального методу навчання мови, що в своїй основі має повторення та тренування, комунікативний підхід дозволяє завжди забезпечити студентам відчуття неочікуваності під час виконання вправ, адже їх результат залежатиме від реагування та відповідей тих, хто навчається. Моделі ситуацій з реального життя змінюються щоразу, а мотивація студентів до навчання зумовлюється їхнім бажанням до змістовної комунікації на значущі для них теми [7].

Активізація навчальної діяльності значним чином залежить від викладача, який створює атмосферу співробітництва. Важливо, щоб вся навчальна діяльність була мотивованою. При організації групового і парного спілкування важливо правильно підібрати партнерів тому, щоб з однієї сторони у них був різний рівень інформованості, а з іншого боку, щоб один не пригнічував активність іншого.

Гюнтер Гернгрос, австрійський викладач наводить приклад того, як він робить свої заняття комунікативними. Він цитує відомий дитячий підручник, де діти організують свято домашніх улюбленців. «Навіть коли діти розігрують цю сцену творчо та з ентузіазмом, вони не досягають тієї глибини задіяності, як тоді, коли

вони розігрують невеличкий сцену, в якій представлено сімейний конфлікт з приводу того, чи дозволяти дитині мати домашнього улюбленця взагалі» [4, с. 92]. Він наголошує, що комунікативний підхід акцентує на слуханні, що спрямоване на розуміння сказаного співрозмовниками. Це – одне із найважчих завдань, адже ті, хто вчать, зазвичай слухають викладача, а не співрозмовників. Викладач у цьому випадку повинен бути терплячим слухачем.

Перш за все комунікативна спрямованість навчання повинна переслідувати мету не навчання спілкування взагалі, а навчання мовленнєвому спілкуванню. Для задіяння комунікативного підходу у роботі зі студентами, що вивчають ділову англійську, американські викладачі Карен Вілетс та Лін Томпсон з Центру Прикладної Лінгвістики пропонують вправу «Підслухай».

Завдання: Підслухайте розмову, що відбувається неподалік офісу великої компанії, і підготуйтеся відповісти на деякі запитання про неї.

1. Між ким відбувається діалог?
2. Який орієнтовний вік співрозмовників?
3. Де були ви, коли підслухали?
4. Про що вони розмовляли?
5. Що вони вирішили?
6. Чи дізнались вони, що їх підслухували?

Ця вправа переносить студентів в ситуацію з реального життя, коли вони мають переповісти інформацію, яку підслухали. Студенти, вивчаючи предмет, орієнтуються в лексиці і темах та мають власну точку зору з приводу ситуації. Після відповідей на питання може слідувати дискусія іноземною мовою в групі про подібний досвід та їх точку зору [9].

Такі комунікативні вправи мотивують студентів до розгляду тем на вибір та на тому рівні, що дозволяє, використовуючи наявні знання, активізувати опанування нового матеріалу.

Розмаїття видів діяльності, що можуть бути застосовані за умови комунікативного підходу до викладання іноземної мови, ділової зокрема, є необмеженим за умови, що такі вправи дають змогу студентам досягти комунікативних цілей навчальної програми курсу, залучити студентів до комунікативної діяльності з метою передачі інформації чи її отримання, мовної взаємодії.

Роль викладача при комунікативному підході до викладання іноземної мови було визначено багатьма науковцями, серед яких Breen and Candlin, які описують ці ролі у своїй праці «*The essentials of a communicative curriculum in language teaching. Applied Linguistics*». Першою з них вони визначають роль посередника в організації процесу комунікації між її учасниками та між ними і різними видами діяльності чи текстами. Іншою роллю вони визначають роль незалежного учасника навчальної групи. Остання роль тісно пов'язана із цілями першої і впливає із неї. Ці ролі передбачають і ряд другорядних: організатора ресурсів, керуючого та дослідника, аналітика і радника [1, р. 99].

Ларсен – Фрімен, у свою чергу, підтримує науковців і зазначає, що викладачі в умовах комунікативного підходу повинні виконувати роль радше слухачів, ніж тих, хто говорить, приймаючи функцію фасилітатора. Викладач визначає вправи, та маючи за мету діяльність студентів, повинен лиш спостерігати, часом відіграючи роль судді. Завдяки підвищеній відповідальності у розігруванні навчальних сцен студенти мають можливість відчувати себе впевненішими у застосуванні мови, що вивчається. За словами Ларсен-Фрімен, студенти є відповідальними менеджерами свого власного навчання [5].

У навчанні іноземній мові в умовах комунікативного підходу основний наголос на процесі комунікації, ніж на опануванні мовою. Такий акцент може бути незрозумілим для викладачів, що звикли виправляти помилки і метою навчання бачити успішне складання того чи іншого іспиту з іноземної мови.

Комунікативна активність – це участь у навчальній діяльності всіх тих, хто навчається. Важливо, щоб ця діяльність наближалась до безпосереднього спілкування. Групова взаємодія тих, що навчаються, спрямована на вирішення цієї проблеми. У результаті цієї діяльності, де стимулюється активність кожного і яка спонукає до створення атмосфери взаєморозуміння, кожен учасник чітко бачить свій внесок у спільну справу, що в результаті є ефективним способом підвищення комунікативної компетенції майбутніх фахівців.

Література:

1. Berns, M. S. Functional approaches to language and language teaching: Another look. // S. Savignon & M. S. Berns «Initiatives in communicative language teaching. A book of readings». – Boston : Addison-Wesley Publishing Co., 1984. – PP. 3–21.
2. Clark, J. L. Classroom assessment in a communicative approach. «British Journal of Language Teaching». – Oxford : Oxford University Press 25(1), 1987. – PP. 9–19.
3. Dolle, D., Willems, G. M. The communicative approach to foreign language teaching: The teacher's case. // «European Journal of Teacher Education». – Routledge : Routledge. Part of the Taylor and Francis group 7(2), 1984. – PP. 145–54.
4. Gerngross, G., Puchta, H. Beyond notions and functions: Language teaching or the art of letting go. // S. Savignon, M. S. Berns «Initiatives in communicative language teaching. A book of readings». – Boston : Addison-Wesley Publishing Co., 1984. – PP. 89–107.
5. Larsen-Freeman, D. «Techniques and principles in language teaching». – Oxford : Oxford University Press, 1986.
6. Littlewood, W. «Language teaching. An introduction». – Cambridge : Cambridge University Press, 1981.
7. Morrow, K., Schocker, M. Using texts in a communicative approach // «ELT Journal». – 41(4), 1987. – PP. 248-56.

8. Pica, T. P. Communicative language teaching: An aid to second language acquisition. Some insights from classroom research // «English Quarterly». – 21(2). – 1988. – PP. 70–80.
9. Rosenthal, A. S., Sloane, R. A. A communicative approach to foreign language instruction: The UMBC project // «Foreign Language Annals». – 20(3). – 1987. – PP. 245–53.
10. Swan, M. A critical look at the communicative approach (1) // «ELT Journal». – 39(1). – 1985. – PP. 2–12.
11. Swan, M. A critical look at the communicative approach (2) // «ELT Journal». – 39(2). – 1985. – PP. 76–87.
12. Terrell, T. D. The role of grammar instruction in a communicative approach // «Modern Language Journal». – 75(1). – 1991. – PP. 52–63.